

РЕЦЕНЗИЯ

НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД НА ДАНИЕЛА МЛАДЕНОВА ЦАРЕВА

НА ТЕМА:

„СРАВНИТЕЛЕН АНАЛИЗ НА ИЗБОРНИТЕ СИСТЕМИ НА БЪЛГАРИЯ И ГЕРМАНИЯ (1990-2014)“

Рецензент:

(доц. д.п.н. Георги Любенов Манолов)

Настоящият дисертационен труд интерпретира актуалните проблеми на българската и германската избирателна системи в сравнителен аспект, което не е извършвано досега в българската политологична книжнина.

Дисертационният труд е в обем 259 стандартни страници, (в.т. 225 стр. основен текст като в структурно отношение се състои от увод, три глави (всяка с отделни параграфи) и заключение. В труда са използвани 257 литературни, дигитални, видео и интернет източници на български, английски и немски език (плюс 18 таблици и 12 фигури).

В представеното дисертационно изследване авторът предлага подредена и логична структура на изложението, с която се демонстрира широка политологична и правна култура на изложението по темата. Това е видно още в увода на дисертацията, в който много прецизно е формулирана основната изследователска теза, а именно: да се разкрие съществуващата прякопропорционална връзка между вида на изборната и политическата система на дадената страна, което се потвържда от сравнителния анализ на двете изборни системи в България и Германия (1990-2014 г.). В зависимост от това правилно са формулирани няколко конкретни изследователски задачи, които са: 1) Изследване на ролята и значението на изборните системи в представителната демокрация; 2) разкриване на общото и специфичното в изборните системи на България и ФРГ; 3) проследяване на взаимовръзката между изборната система и електоралното поведение; 4) анализиране на взаимната зависимост (и взаимовръзка) между изборната политическа система в двете страни; 5) изследване на взаимовръзката между използването на електронни средства и медии, електоралното поведение и изборните системи в демократичните държави; и 6) проучване на взаимовръзката между вътрешната икономическа обстановка, международните фактори и изборните системи в разглежданите страни (България и Германия).

Тоест, уводът изцяло отговаря на всички необходими изисквания за разработката на такова дисертационно изследване, защото в него освен представеното току-що са изяснени и актуалността, и обектът и предметът и методологията на труда.

В глава първа на дисертацията съвършено логично най-напред са на интерпретирани редица теоретико-методологическите въпроси на изборите и изборителните системи. В случая на задълбочен анализ са подложени историко-генетически корени на изборното право и изборните системи, на пропорционалната и мажоритарната система, както и на „смесения“ тип изборна система, включително и тяхната типологизация (според Шугард и Ватенберг). Използвани са богатата гама от важни методологически подходи – историческия, сравнителния, нормативния, институционалния и др., с които детайлно са разгледани третираните проблеми, и особено-различните типове изборни системи. В този смисъл ще отбележим, че авторът умело е намерил баланса между „политическото“ и „правното“ знание за изборите и изборните системи, което свидетелствува за „тънък“ положителен методологически усет на докторанта към една специфична материя. Това е определено постижение, с което не всеки начинаещ автор би могъл да се гордее. Сиреч, няма излишни залитания нито от политическа, нито от правна гледна точка като теоретико-методологически фундамент на изследването.

Във втора глава е извършил подробен сравнителен анализ на действащите изборни системи на България и Германия от 1990 до 2014 г. Положителното в този анализ произтича от обстоятелството, че той не е конюнктурен или ограничен в рамките на посочения период, а започна от началното време на прилагането на тези системи (XIX век) в двете държави. Или въз основа на историческият подход не само са разкрити отделните етапи на внедряване на различните изборни системи, но и не са пропуснати водещите изборни промени в България и Германия. (в т.ч. и еволюцията на изборното право в бившата ГДР). С други думи от ползрението на автора не са убягнали и такива важни проблеми каквито са разгледаните реформи на изборното право и ролята на Конституционния съд на Германия за промяна на това законодателство, и респективно, тълкувателните решения на българския Конституционен съд по тази проблематика. Освен това, специално трябва да се отбележи подробната и задълбочена сравнителна характеристика на общото и различното в изборните системи на България и Германия (в т.3 от главата), който действително впечатлява със своята прецизност, перфектност и педантичност. Считаме, че това е едно от най-качествените

постижения, тъй като става въпрос за паралелна съпоставка на сложна материя (политологична и правна), с която авторът много добре се е справил (представени са четири сравнителни таблици на всички типове изборни системи, в т.ч. и за кмета и общински съветници).

В трета глава на сериозен анализ са подложени една част от актуалните проблеми на изборите и изборното законодателство в България и Германия, разбира се „пречупени“ през призмата на сравнителния метод. Това логическо продължение на предходните глави е изключително актуално, защото то засяга съвременните проблеми на дигиталната демокрация и търси отговор на въпроса как интернет-технологиите променят изборителния процес като цяло (и изборите и изборните системи). Акцентът тук е съсредоточен върху аргументите „за“ и „против“ електронното гласуване в България, ако то бъде въведено в изборителния процес. При това, поставените въпроси са разгледани от автора остро дискусивно и полемично и с открояване на личната позиция на докторанта. Отличителното е, че има и специална точка в труда, в рамките на която е анализирано влиянието на икономическата конюнктура върху електоралното поведение, което според нас представлява друг приносен момент в контекста на настоящето изследване.

Изрично трябва да се отбележи, че от полезрението на докторанта не са изпуснати най-същностните теоретични постановки, както на редица известни чужди изследователи (Д. Нолен, М. Касапович, Й. Бенке, Р. Нюланд, П. Норис, Д. Ван Рейброук, М. Шугард, М. Ватенберг и др.), така и почти всички български автори (Ст. Стойчев, Ем. Друмева, Г. Янков, Г. Манолов, Т. Галунов, Ант. Годоров, М. Белов, М. Палангурски, Ив. Винаров и др.) работили в областта на изборителния процес и системи. Това е видно и от автореферата на докторанта, в който са посочени общо 39 автори, работели по настоящата проблематика.

В този контекст изрично трябва да се изтъкне твърде прецизното и дори скруполюзно изготвяне на автореферата, който отговоря на всички научни, теоретични и нормативни изисквания.

В заключението на дисертационния труд е направен опит за извеждане на съответните основни изводи, свързани със защитаваната теза, както и са посочени отделно приносите на дисертацията в разглежданата проблематика.

Какви критични бележки и недостатъци могат да се посочат?

Първо. Продължавам да твърдя (както на вътрешната защита), че трудът би спечелил, ако се извърши известно коригиране и структуриране на

текста в съдържателно отношение като: 1) точка втора от глава първа („Кризата на легитимността – има ли алтернатива на изборите“) да отпадне от тази глава, защото според мен нейното място не е тук, а в някоя от другите две глави; и 2) точка втора от глава трета макар и променена („Избори, икономика и електорално поведение в България и Германия“) би могла да се премести във втора глава, където се тълкуват проблемите на реформиране на изборните системи и оттук, връзката им с икономическото развитие на двете държави.

Второ. Необходимо е да се направи прецизиране на някои популярни постановки разпространени сред масовата публика, главно затова че през последните десетилетия драстично спада избирателната активност в демократичните (и реформиращи се) държави в Европа и света. Това не е точно така, доколкото този процес е противоречив понеже и досега в някои силно развити европейски страни (Франция, Великобритания и др.) електоралната активност продължава да е твърде висока.

Трето. Въпреки направените корекции би било целесъобразно още да се оптимизират част от интернет източниците за сметка на книжните, което неизбежно би подобрило настоящето изложение в теоретично, съдържателно и като цяло в качествено отношение. В този смисъл с дълбока убеденост препоръчвам в бъдеще да се помисли за издаването на настоящия труд

Разбира се, изложените критични бележки и пропуски не са от такова естество, че да отменят изтъкнатите положителни страни на дисертацията. Поради това убедено **предлагам на уважаемото Научно жури да присъди на докторант Даниела Младенова Царева научно-образователната степен „доктор по политология“.**

20.05.2020 г.
гр. София

Рецензент:

(доц. д.п.н. Георги Манолов)